Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 2 (2024) · “Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaning dolzarb muammolari, yechimlari va istiqbollari” mavzusidagi ilmiy-amaliy...

ELEKTRON HUKUMAT VA ELEKTRON HUKUMATNI JORIY ETISH JAHON TAJRIBASI.

Yusupov Muxtorjon
TDIU Andijon fakulteti dotsenti
Umarova Feruzabonu Toshmamat qizi
TDIU Andijon fakulteti “Menejment” ta’lim yo‘nalishi talabasi
Tel:+99890 154-54-98
E-mail:feruzabonuumarova9@gmail.com

XX-XXI asrning jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bu raqamli iqtisodiyotdir. Bizning fikrimizcha raqamli iqtisodiyotning yo’nalishlaridan biri bo’lib elektron hukumat hisoblanadi.

Ushbu tizimni bilish va unda faol ishtirok etish jamiyatimizdagi xar bir fuqarosi uchun muhimdir. Chunki ushbu jarayonda inson manfaati, omillari va himoya tizimi birlamchidir.

Shuning uchun ushbu tizim haqida ma’lumot berishni vazifamiz deb bildik.

Elektron hukumat-Barcha ham „ichki“, ham „tashqi“ aloqalar va jarayonlar majmuasi bo'lib, tegishli axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan quvvatlanib va ta’minlanib turadigan hukumat bo’lib birinchi marta AQShda 1991 yilda qamrab olingan edi, ammo hozirgi kunda xalqaro amaliyot ushbu tizimni shakllantirish va rivojlantirish bo‘yicha yetarli tajribani to‘plab qo‘ygan. Dunyoning ilg‘or davlatlarining aksariyatida mamlakatning axborot rivojlanish strategiyasini ta’minlaydigan kompleks dasturlar ishlab chiqilgan va amalga oshirilmoqda.

Elektron hukumatni ishlab chiqish bilan birinchi galda AQSh va Angliya hamda Italiya, Norvegiya, Singapur, Avstraliya va ayrim boshqa davlatlar (Fransiya, Germaniya, Katar, BAA va h.k.) shug‘ullandilar.

O‘zbekistonda ham elektron hukumat barpo qilish ishlari boshlab yuborilgan. Jahon tajribasiga mavjud amaliyotga ko‘ra, u ikki o‘zaro bog‘langan, lekin funksional jihatdan mustaqil qismlardan, Hukumat Intranetidan va tashqi infratuzilmadan tarkib topgan. Hukumat Intraneti axborot tizimining ichki infratuzilmasini qamrab oladi, u davlat tuzilmalari tomonidan davlat korporativ vazifalarini amalga oshirishdagi o‘zaro munosabatlarda foydalaniladi.

Tashqi infratuzilma, davlatni fuqarolar **(G2C)** va tashkilotlar **(G2B)** bilan o‘zaro ishlashini ta’minlaydigan ommaviy axborot infratuzilmasini qamrab oladi.

Mamlakatimizda elektron hukumat tizimi O‘zbekiston Respublikasining **«Axborotlashtirish to‘g‘risida» va «Elektron hukumat to‘g‘risida»**gi qonunlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2013-yil 27-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasining Milliy axborot-kommunikatsiya tizimini yanada rivojlantirish

Published: 28.03.2024

Cite this article: Yusupov Muxtorjon, Umarova Feruzabonu Toshmamat qizi (2024). Elektron hukumat va elektron hukumatni joriy etish jahon tajribasi. Emro Science and Education, 1(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/213

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori va boshqa qonunchilik hujjatlari asosida amalga oshirib kelinmoqda.

Elektron hukumat tizimini joriy etishga mas’ul organ va muassasalarga

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi - elektron hukumat sohasida yagona davlat siyosati amalga oshirilishini ta’minlaydi.

Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi - elektron hukumat sohasidagi vakolatli organ bo‘lib, elektron hukumat sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshiradi.

“Elektron hukumat” tizimini rivojlantirish markazi - Elektron hukumat” tizimi loyihalarini amalga oshirishning me’yoriy-metodik ta’minlanishini tashkil qilish, davlat organlarida foydalanilayotgan axborot tizimlari, axborot resurslari va ma’lumotlar bazalarini ishlab chiqish va integrasiyalashni ta’minlaydi.Davlat organlari elektron hukumat sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirishda ishtirok etadi.

Zamonaviy dunyoda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish hamma joyda ko‘p tomonlama tendentsiyalarni, shu jumladan, inson faoliyati sohalari va jamoat institutlarini o‘zgartirishga olib keladi. Siyosiy institutlar va davlat boshqaruvining o‘zgarishi sharoitida axborot asrining talablarini inobatga olgan holda milliy hukumatlar o‘z oldilariga bugun va kelajakda dolzarb vazifa -“Elektron hukumat” ning samarali shakllanishi, ishlashi va rivojlanishini ta’minlashni qo‘ydilar.

Elektron hukumatning asosiy prinsiplari.		
davlat organlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligi	elektron davlat xizmatlaridan ariza beruvchilarning teng ravishda foydalanishi	«bir darcha» prinsipi bo‘yicha elektron davlat xizmatlari ko‘rsatish
davlat organlarining hujjatlarini birxillashtirish	elektron hukumatning yagona identifikatorla-ridan foydalanish	elektron davlat xizmatlari ko‘rsatish tartibini muntazam takomillashtirib boorish
Axborot xavfsizligini ta’minlash		

Hozirda elektron hukumatni shakllantirish va rivojlantirish bo‘yicha o‘zining an’anaviy institutlari va mexanizmlariga qarshi turadigan siyosiy jarayonlarni o‘zgartiradigan transformatsiya vositasi sifatida harakat qiladigan yagona strategiya yoki shablon mavjud emas. ”Elektron hukumat” tizimini shakllantirish va rivojlantirish bo‘yicha jahon tajribasini tahlil qilar ekanmiz, elektron hukumatni shakllantirishning siyosiy strategiyasining ikkita asosiy modelini ajratish odatiy holdir: “g‘arbiy” va “sharqiy” Osiyo mamlakatlarida “Elektron hukumat” tizimining

shakllanishi va rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlarini aks ettiruvchi sharqiy model yangi davlat boshqaruvi tamoyillariga asoslangan davlat boshqaruvi tizimini isloh qilish va faoliyatining ochiqligi va oshkoraligini ta’minlash bilan tavsiflanadigan davlat organlari.

Ushbu model Koreya Respublikasi, Singapur va Yaponiyada eng muvaffaqiyatli bo‘lgan. G‘arb modeli Amerika va Evropa mamlakatlarida elektron hukumatni shakllantirish strategiyasini o‘z ichiga oladi. G‘arbiy, Markaziy va Sharqiy Evropaning aksariyat mamlakatlarida ma’muriy islohotlar va fuqarolarga xizmat ko‘rsatishda AKTni joriy etishga alohida e’tibor beriladi va Qo‘shma Shtatlarda siyosiy tizimni takomillashtirishga ham katta ahamiyat beriladi.

Yaponiya xalqi uchun yetarlicha ochiq, oshkora va qulay tizimni shakllantirishning navbatdagi bosqichi bo‘ldi. Ushbu islohotlar jamiyatning ma’muriy muammolari echimiga aylangan innovatsion loyihalarni birlashtirishga sharoit yaratdi. ”Narsalar Interneti» (Inter-net of things), katta ma’lumotlar (Big Data), karta “Ro‘yxatdan o‘tish Asosiy ma’lumot aholisi» (asosiy rezidenti tomonidan reestriga) ulardan ayrimlariga misol bo‘ladi. ” Nowcast ” seysmik diagnostika va bashorat qilish bo‘yicha axborot tizimi BMT tomonidan 2016 yilda dunyo davlatlari elektron hukumatining rivojlanish darajasini o‘rganishda yuqori baholandi.

Xizmat ko‘rsatish bo‘limlari litsenziyalarni olish, ijtimoiy ta’minot masalalari, pasportlarni olish va boshqalar kabi ko‘lamiga qarab tasniflanadi. Bundan tashqari, ma’muriy faoliyatni takomillashtirish bilan bir qatorda, AKT doirasida siyosiy tizim faoliyatini takomillashtirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Yevropa Ittifoqi mamlakatlari makroiqtisodiy siyosatining asosiy tamoyillariga asoslangan “Elektron Yevropa” dasturi Yevropa davlatlarining axborot jamiyatini shakllantirish sohasidagi yondashuvidir.

Xulosa qilib shuni ta’kidlashimiz mumkinki elektron hukumat va uning talablariga to’liq rioya qilgan holatda elektron tizimda ishtirok etishimiz turli ko’rinishdagi, ma’lumotlarni yo’qolishi, noqonuniy xatti-harakatlarni oldini oladi. Shuningdek jamiyatimizdagi insonlarni bilim va ko’nikmalarini oshiradi shaffoflikni ta’minlaydi, nazoratni amalga oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 31 dekabrdagi 355-son qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Milliy axborot-kommunikatsiya tizimini yanada rivojlantirish choralari to‘g‘risida” 2013 yil 27 iyundagi 1989-son qarori.

3. Akaev A.A., KenjabaevA.T., Ilhamova YO.S., Jumaniyozova M.Ю. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari. Darslik.T.-“Fan va texnologiya”. 2019.- 448 bet.
4. Илхамова Ё.С., Джуманиязова М.Ю., Маннанова Ш.Г. Информационные комплексы и технологии в экономике. Учебник. Т.: “Инновацион ривожлантириш нашриёт-матбаа уйи”.2020.-648 стр

ERKINLIKNING NAMOYON BO‘LISH SHAKLLARI.

Ergashev I
TDIU Andijon fakulteti
“Ijtimoiy-gumanitar fanlar”

kafedrasi katta o‘qituvchisi f.f.n.

Erkinlik namoyon bo‘lish shakllariga ko‘ra quyidagilarga bo‘linadi: ahloqiy erkinlik, huquqiy erkinlik, siyosiy erkinlik va hokazo iqtisodiy erkinlik, vijdon erkinligi, ma’naviy erkinlik va hokazo. Masalan, vijdon erkinligi fuqarolarning istagan dinga e’tiqod qilish yoki hech qanday dinga ishonmaslik huquqini anglatadi. Shuning uchun ham O‘zbekiston Konstitutsiyasining 35-moddasida: “Hamma uchun vijdon erkinligi kafolatlanadi. Har bir inson xohlagan dinga e’tiqod qilish yoki hech qaysi dinga e’tiqod qilmaslik huquqiga ega. Diniy qarashlarni majburan singdirishga yo‘l qo‘yilmaydi”[9], – deb yozib qo‘yilgan. Hozirda mamlakatimizda “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida” qonun qabul qilingan bo‘lib, unda vijdon erkinligining mamlakatimizdagi asosiy tamoyillari o‘z ifodasini topgan[10].

Bundan ma’lum bo‘ladiki, vijdon erkinligi demokratiyaning ajralmas, tarkibiy qismidir. Mazkur tushuncha fuqarolarning dinga munosabatlaridan qat’iy nazar, teng huquqligi, barcha diniy konfessiyalarning qonun oldida tengligi, dinga e’tiqod qilish yoki qilmaslikka nisbatan hech qanday majburiyat yo‘qligi, diniy konfessiyalar idoralari tomonidan majburiy yig‘imlar to‘plash ta’qiqlanganligini, diniy idoralar ishiga davlatning aralashmasligini, dindan siyosiy maqsadlarda foydalanish mumkin emasligini bildiradi. Erkinlikning fuqaro erkinligi kabi yana bir shakli esa har bir fuqaroning Konstitutsiya va qonunlarida belgilangan huquqlardan foydalana olishi, qonunlarda ko‘rsatib o‘tilgan burchlarni bajarishini anglatadi[11].

[9] Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2023. – 8 б.
[10] «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни. . – Тошкент, Адолат, 2021 –32 б.
[11] Андриянова Е.В. Эволюция форм свободы (Социально-философский аспект анализа): Дис. ... канд. филос. наук : - Екатеринбург: 2006. - 160 с.